

R. Jödicke (eds), Guardians of the watershed. Global status of dragonflies: critical species, threat and conservation. International Journal of Odonatology, 7 (2) (special issue: IUCN Regional Reports): 385-398.

USTAWA z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. U. z 30 kwietnia 2004 r. Nr 92, poz. 880.

Notatki (Notes)

Dalsze przypadki żerowania ryb na dorosłych ważkach

Stanisław CIOS

Further accounts of fish preying on adult Odonata. – Following my previous article (see Odonatrix no. 1.1) on the role of adult Odonata as food of fish, I have received two interesting accounts from anglers. I have also found one account in internet. In the first case the angler observed big chub (Leuciscus cephalus) jumping out of the water (River Gwda in Poland) trying to catch male adults of Calopteryx perching on vegetation overhanging the water. He didn't see any successful attacks, but in the stomachs of caught fish he found some of these damselflies. The second account also concerns male adults of Calopteryx. In River Dosse near Berlin another angler has seen brown trout jump out of the water, in an effort to catch the males. This angler has also once found an adult of Anax imperator in the stomach of a brown trout caught in the River Nuthe near Berlin. The last account is taken from an angler's article published in In-ternet. The angler has seen brown trout in the River Lozoya (Castilia in Spain) jump out of the water, trying to catch damselflies (probably females of Calopteryx haemorrhoidalis) perching on vegetation overhanging the water.

W ślad za artykułem przedstawionym w numerze 29 pisma Pstrąg & Lipień (także na łamach Odonatrix nr 1.1 – CIOS 2005), o żerowaniu pstrąga na dorosłych ważkach, otrzymałem dwa interesujące doniesienia od wędkarzy – Darka Kręcigłowy i Jacka Okonowskiego, którym dziękuję za zainteresowanie tym tematem i okazaną pomoc. Ponadto, przeglądając Internet wyłowilem relację Georga Moskwy, który następnie dosłał mi dodatkowe informacje. Poniżej podaję te trzy relacje, wzbogacające naszą wiedzę o roli imago ważek dla ryb.

Darek Kręcigłowa przekazał mi następującą informację: „W nawiązaniu do informacji przedstawionych w numerze 29 P&L, o roli dorosłych ważek dla ryb, podaję moje obserwacje poczynione nad górną Gwdą w okolicy Czarnego. Na początku lat 90. łowiłem tam klenie. Zauważyłem wówczas jak duże ryby, nawet do 50 cm długości,

wyskakiwały z wody w celu pochwycenia niebieskich samców ważki świtezianki, które spoczywały na przybrzeżnej roślinności tuż nad wodą. Nie widziałem, by któryś z kleni pochwycił ważkę. Jednakże w żołądkach kilku złowionych kleni stwierdziłem wówczas pojedyncze osobniki tych ważek. U jednej ryby były chyba nawet cztery samce. Próbowałem łowić klenie na te właśnie ważki, ale bezskutecznie. Wszystkie złowione ryby skusiły się na larwę chruścika”.

Jacek Okonowski w korespondencji na łamach www.flyfishing.pl przekazał mi następującą informację: „W czerwcu 2004 r. na rzece Dosse w okolicach Berlina (zobacz www.farioev.de) usiłowałem na imitację jętki pochwycić jakiegoś kropkownika [pstrąga]. Nawet mi się to udało, ale dużo bardziej ciekawa była obserwacja polowania potokowców na granatowe świtezianki. Ponieważ nie były to okazy, postanowiłem polować tylko ‘oczami’ i była to naprawdę niemała przyjemność. Pstrągi wyskakiwały nad wodę za ważkami i przemieszczały się za ich stadem. Po tym wydarzeniu postanowiłem ukreścić świteziankę (która jest w katalogu), ale połowić jeszcze na nią nie zdążyłem. Sama rzeka ma charakter nizinny z różnymi prędkościami prądu, podobny do rzeki Krąpiel (dopływ Iny).

Natomiast wielką niespodziankę przeżyłem sprawiając pstrąga potokowego ok. 36 cm z rzeki Nuthe, także koło Berlina, który miał w żołądku dorosłego husarza (*Anax imperator*). Był już lekko strawiony, ale rozpoznać go można było bez problemu”.

Na tejże stronie internetowej Georg Moskwa opublikował relację z połowu w rzece Lozoya (Kastylija), 17-18 czerwca 2003 r. Oto interesujący nas fragment – „miałem okazję obserwować pstrągi na wolnym odcinku rzeki podczas polowania na ważki. Znałem to rzadkie zjawisko tylko z literatury. Trzeba by na następny raz ukreścić jakąś suchą imi-

tację 'damsel fly'".

Następnie na moją prośbę na tym forum internetowym autor uzupełnił relację o następujące obserwacje: „Zjawisko obserwowałem, niestety, z odległości około 6 metrów. Pstrągi atakowały, bardzo widowiskowo, ważki siedzące na czubkach roślin wodnych. Widziałem tandemy, ale nie wiem, czy one były wybiórczo celem ataków. Chodziło o małe różowe ważki, najprawdopodobniej *Calopteryx*

haemorrhoidalis. W końcu maja 2005 r. znowu będę nad Lozoyą, sprawdzę. Obecnie kombinuję odpowiednią imitację ważki. Imitacje imago ważek, zwane Libélulas, to wiosną standard hiszpańskich muszkarzy na okoniopstrągi”.

CIOS S. 2005. Pstrąg żerujący na dorosłych ważkach. *Odonatrix*, 1 (1): 5-7.

Pochodzenie wyrazów *ważka*, *Libellula*, *Odonata*

Stefan MIELEWCZYK

Origins of the words *ważka*, *Libellula*, *Odonata*. – *The first vernacular name of Odonata in Poland was panna (demoiselle, miss), which has been quickly replaced by the word ważka (a very small libra).*

Niewątpliwie pierwotną nazwą określającą ważkę była *panna* bądź *panna wodna*, co znajdujemy również w języku niemieckim – *Wasserjungfer* i francuskim – *demoiselle*. Nazwy takie odnoszono najczęściej do małych i wysmukłych przedstawicieli *Zygoptera*. Ważki, w przeciwieństwie do *koników polnych* (szarańczaki – *Orthoptera: Acridoidea*), nazywano także *konikami wodnymi*, podobnie jak w języku bułgarskim – *vodni končeta* (l. p. *vodno konče*).

Nazwę *panna* w odniesieniu do ważek użył po raz pierwszy Krzysztof Kluk w roku 1780 w dziele „Zwierząt domowych i dzikich, osobliwie krajowych, historii naturalnej początki i gospodarstwo”. W kolejnym dziele, „Zoologia czyli zwierzętopismo” z roku 1789, K. Kluk (przynajmniej jemu przypisuje się autorstwo) dla rodzaju *Libellula* wprowadza nazwę *ważka*. Niewykluczone jednak, że tę nazwę do rękopisu Kluka wpisał Paweł Czeniński, działacz Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, przez którego ręce przechodziło przytoczone dzieło. Przyjęta nazwa *ważka* odnosiła się do jedyne go wówczas rodzaju *Libellula*, ustanowionego przez Linneusza (Linnaeus, 1758).

Ważka oznacza bardzo małą wagę i jest dokładnym tłumaczeniem zdrobienia ważki w języku łacińskim: *libra* – waga → *libella* – mała waga →

libellula – bardzo mała waga czyli ważka. Jak można przypuszczać, takie właśnie było rozumowanie Linneusza, pomijając oczywiście polskie określenia. *Libra* (łac.), oprócz innych znaczeń, oznacza też wagę dwuszałkową, która, osiągając stan równowagi ważonego przedmiotu, wykazuje drobne wahania, charakterystyczne dla zawieszających w powietrzu ważek, zwłaszcza z rodzaju *Aeshna*.

Rozumowania niektórych autorów idą całkiem innymi ścieżkami. Nazwę *Libellula* chcą wyprowadzać od małej książeczki, którą przypominają złożone skrzydła niektórych ważek, np. z rodzaju *Calopteryx*: książka – *liber*, książeczka – *libellus*.

Libella oznacza też poziomnicę budowlaną czyli wagę wodną (niem. *Wasserwaage*). Przynajmniej w przeszłości używano poziomnicy (*libelli*) w kształcie litery T, przypominającej rekina młota, a z kolei do niego podobne są larwy ważek (lub on do nich), co zresztą może dotyczyć tylko larw *Lestidae*. Ale to są już zbędne dywagacje.

Natomiast pochodzenie nazwy *Odonata* jest bardzo proste. Powstała ona z połączenia dwóch wyrazów greckich: *odons* – żąb i *gnathos* – szczeka (1. para – *mandibulae*), przy nieznacznym wygładzeniu, zlatynizowaniu tej formy. Po prostu ważki – *Odonata* są owadami „zęboszczekimi”. Mają najbardziej uzębione szczęki 1. pary czyli żuwaczki (*mandibulae*), co jest cechą charakterystyczną dla całego rzędu. Nazwę *Odonata* wprowadził do nauki Fabricius w roku 1792.

Strategie pokarmowe larw ważek, czyli jak wyciągnąć chruścika z domku

Edyta SERAFIN

Feeding strategies of dragonfly larvae, or how to get out a caddisfly from its case. – *This note presents the techniques of foraging of dragonfly larvae on caddisfly*

larvae, with some comments on dealing with caddis cases. Researches showed that the success of dragonflies in catching larval caddisflies were associated with rup-

ISSN 1733-8239

Odonatrix

Biuletyn Sekcji Odonatologicznej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego
Bulletin of the Odonatological Section of the Polish Entomological Society

Rok 1, numer 2 (lipiec 2005)

Polskie Towarzystwo Entomologiczne – Sekcja Odonatologiczna
Zakład Zoologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie